

(D)OPISIVANJE POVIJESNIH ČINJENICA: HRVATSKA POMOĆ ŽIDOVIMA U LIPNJU I SRPNJU 1941.

Vjekoslav Bakašun, *Doprinos mještana Kraljevice i Kostrene u spašavanju Židova tijekom lipnja i srpnja 1941.*, Naklada Kvarner i Savez antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije, Novi Vinodolski – Rijeka, 2021., 127 str.

Autor: Ervin Pavleković¹

Dr. sc. Vjekoslav Bakašun rođeni je Kostrenjanin, epidemiolog i negdašnji ravnatelj današnjeg Nastavnoga zavoda koji se nakon umirovljenja nastavio baviti znanošću, a osim povijesti zdravstva Sušaka, počeo je i proučavati povijest svoga rodnog mjesta. Od objave prve knjige i prvoga rada nakon umirovljenja, objavio je ukupno pet knjiga i nekoliko članaka čime (p)ostaje istaknuti kroničar Rijeke, odnosno njezine okolice, prvenstveno mjesta Kostrene.

Bakašun neumorno istražuje manje povijesne događaje i prilike u okolici Rijeke, a nakon knjige *Sjećanje na ratne godine u Kostreni 1941.-1945.* u kojoj progovara o borbi Kostrenjana protiv okupatora kroz vlastita proživljena iskustva, odlučuje se i na knjigu *Doprinos mještana Kraljevice i Kostrene u spašavanju Židova tijekom lipnja i srpnja 1941.*

Knjiga je nastala na temelju nepoznatih i zanimljivih podataka i činjenica iznesenih na javnome predavanju u Kostreni 2018. godine, nakon čega je godinu dana kasnije isto predavanje održano i u vijećnici Grada Rijeke, da bi se potom svi izneseni podatci i sva istraži-

---

¹ mag. educ. philol. croat., MA Communication, Culture and Media, doktorand Interdisciplinarnih humanističkih znanosti Sveučilišta u Zadru, e.pavlekovic@gmail.com

vanja o povijesti Židova na prostorima Kostrene i Kraljevice u jeku Drugoga svjetskog rata ovjekovječili publikacijom o kojoj je riječ.

Publikacija *Doprinos mještana Kraljevice i Kostrene u spašavanju Židova tijekom lipnja i srpnja 1941.* sadrži neformalni prvi dio u kojem se govori o kretanju Židova u Kraljevici i Kostreni za vrijeme rata, navodeći osobne iskaze pojedinaca o prijelasku i/ili bijegu Židova kroz razne manje lokacije, odnosno mjestašca uz priobalje i zaleđe Rijeke, dok se u drugome dijelu govori o Židovima koji su za vrijeme Drugoga svjetskog rata došli u Kraljevicu na crikveničko-vinodolsko područje i koji su ondje ostali.

U prvome se dijelu tako primjerice spominju obitelji Polić, obitelj Pollak, Neufeld te, primjerice, mjesta kao što su Kostrena, Kraljevica, Šoići i Sušak. Knjiga sadrži i epilog te sažetak na hrvatskom, engleskom i talijanskom jeziku, a na samome kraju literaturu. Uz to, u knjizi se mogu naći originalne fotografije koje datiraju iz vremena Drugoga svjetskog rata, no i one novije, kao i poneki povijesni dokumenti, od kojih je mnogo onih na talijanskome jeziku, uz one na njemačkom i hrvatskom jeziku.

Drugi je dio zanimljiv jer ne samo da govori o Židovima koji su došli na područje u potezu od Kraljevice pa sve do Vinodola i ostali ondje, već i spominje koncentracijski logor u Kraljevici, opisujući boravak Židova u tome logoru, rađanje djece te prebacivanje logoraša na otok Rab, kao i put nekih logoraša na jug Italije, preko otoka Visa.

Kako se u knjizi spominje, mještani tih mjesta pomagali su Židovima u bijegu pred holokaustom, pa je tako s obale Kostrene koja je bila pod NDH, na obalu Kraljevice koja je sa samo 800 metara udaljenosti bila pod ingerencijom Italije, prebačeno 250 do 300 Židova

koji su bježali preko Sušaka i Italije do Švicarske od nezaustavljive ruke ondašnjega NDH režima. S obzirom na to da ne postoji službena evidencija o pomoći Židovima, kao ni evidencija o broju spašenih koji su se kretali opisanom rutom, knjiga je vrijedan povijesni dokument koji pokazuje kako i u vrijeme najvećih nevolja uvijek ima onih koji su, bez obzira na svu opasnost, spremni učiniti ono ispravno, ono humano, i ono što pokazuje svu veličinu pojedinca – ponuditi pomoć bližnjem, ali i strancu u nevolji! Knjiga, osim što je (povijesni) dokument koji proširuje saznanja o patnjama židovskog naroda za vrijeme Drugoga svjetskog rata u Hrvatskoj u vrijeme NDH, također je i dokument koji prikazuje društveno-političke prilike i uređenje u Hrvatskoj, kroz prikaz mjesta koja su nadomak Rijeke, s njezine istočne strane.

Iako je o židovskoj situaciji u jeku Drugoga svjetskog rata objavljen niz publikacija, o povijesnoj situaciji i pomoći Židovima od mještana iz okolice Rijeke o kojoj piše dr. sc. Bakašun nije objavljeno puno, već se samo u tragovima spominje ono što se dogodilo i što je vrijedno dodatno istražiti. Autor tako u svojoj novoj knjizi, kroz vlastita sjećanja o pomoći Židovima koji su u njegovoj kući boravili te kroz sjećanja preživjelih svjedoka i sudionika s kojima je stupio u kontakt, revidira povijesno nepotpunu sliku židovske situacije u riječkoj okolici lipnja i srpnja 1941. godine.

Knjigu preporučujem svim povjesničarima, kroničarima, no i svima ostalima koji još uvijek zadiru u povijest želeći se dotaknuti povijesnih istina kao nepresušnoga vrela nadahnuća iz kojih uvijek i iznova moramo učiti, no i povijesnih istina kao izvorišta koje služi kao svojevrsni podsjetnik i/ili opomena društvu i pojedincu, kako se neke stvari ne bi više nikada ponovile.